

Електронний журнал «Ефективна економіка» включено до переліку наукових фахових видань України з питань економіки (Категорія «Б», Наказ Міністерства освіти і науки України від 11.07.2019 № 975)

Ефективна
ЕКОНОМІКА

Дніпровський державний
аграрно-економічний
університет

ДКС Центр

Видавництво ТОВ «ДКС-центр»

Ефективна економіка № 2, 2015

УДК 332.025: 332.87

З. В. Гончарова,

к. е. н., доцент кафедри управління проектами в міському господарстві і будівництві,
Харківський національний університет міського господарства імені О. М. Бекетова

МОДЕРНІЗАЦІЯ У КОНТЕКСТІ РЕФОРМУВАННЯ ТА РОЗВИТКУ ЖИТЛОВО-КОМУНАЛЬНОГО ГОСПОДАРСТВА

Z. V. Goncharova,

candidate of economic sciences, Associate Professor of project management in urban economy
and construction

O. M. Beketov National university of urban economy

MODERNIZATION IN THE CONTEXT OF REFORMING AND DEVELOPMENT OF HOUSING AND COMMUNAL SERVICES

У статті розглянуто теоретичні основи поняття «модернізація». Досліджено особливості та визначено задавання модернізації в сферах суспільного життя. Розглянуто особливості формування регіональної політики, яка спрямована на модернізацію житлово-комунального господарства. Встановлено, що модернізація в Україні є частковою, неповною, неорганічною та носить наздоганяючий характер. Визначено, що розв'язанням проблем незадовільного технічного стану інфраструктури галузі, високих витрат держави на підтримку галузі, низької ефективності, невдоволення споживачів вартістю і якістю послуг є якісне, комплексне оновлення, удосконалення тобто модернізація житлово-комунального господарства регіонів України. В галузі модернізація реалізується шляхом розроблення цільових державних і регіональних програм, в яких визначено та узгоджено між собою комплекс взаємопов'язаних інституційних, організаційних, економічних, соціальних, екологічних, фінансових і технічних заходів, направлених на вирішення важливих завдань житлово-комунального господарства. Підтверджена необхідність урахування в регіональних програмах економічних і соціальних ефектів, регіональних особливостей розміщення та управління галуззю, сприйнятливості регіонів до нововведень. В ході дослідження обґрунтовано необхідність проведення інституційних перетворень у сфері управління житловим фондом та визначено джерела фінансування ремонтів та модернізації житлового фонду в Україні у рамках реалізації регіональної державної політики з модернізації житлово-комунального господарства.

In article theoretical basics of the concept modernization are covered. Features are investigated and problems of modernization in spheres of public life are defined. Features of formation regional policy which is directed on modernization of housing and communal services are considered. It is established that modernization in Ukraine is partial, incomplete, inorganic and has the catching-up character. It is defined that the solution of problems unsatisfactory technical condition of infrastructure of branch, big costs of the state of support branch, low efficiency, discontent of consumers with cost and quality of services is high-quality, complex updating, improvement, that is modernization of housing and communal services of regions Ukraine. In branch modernization is realized by development of target state and regional programs in which the complex of the interconnected institutional, organizational, economic, social, ecological, financial and technical actions directed on the solution of important problems of housing and communal services is defined and coordinated among themselves. Need of the account for regional programs of economic and social effects, regional features of placement and management of branch, a susceptibility of regions to innovations is confirmed. During research need of carrying out institutional transformations for the sphere of management of housing stock is proved and sources of financing of repairs and modernization of housing stock in Ukraine within realization of a regional state policy of modernization of housing and communal services are defined.

Ключові слова: житлово-комунальне господарство, модернізація, програма, проекти, регіональна політика, реформування, розвиток.

Keywords: housing and communal services, modernization, programs, projects, regional policy, reform, development.

Постановка проблеми. У сучасних умовах соціально-економічна система регіону перебуває в стані постійних трансформацій, що пов'язано з модернізацією. У процесі модернізації шляхом удосконалення економічної інфраструктури, управлінських механізмів економічного зростання, використання найновіших технологій передачі інформації відбувається перехід від традиційного суспільства к сучасному, від аграрного – до індустріального, постіндустріального (постмодерністського), тобто інформаційного суспільства [1].

У цьому зв'язку питання реформування, оптимізації системи управління, стабільного розвитку, ефективного функціонування житлово-комунального господарства (ЖКГ), зростаючих потреб населення і господарського комплексу в якісних житлово-комунальних послугах відповідно до встановлених нормативів і національних стандартів входять до числа найбільш актуальних і перебувають у зоні постійної уваги органів влади, населення, засобів масової інформації, наукового світу [2].

Аналіз останніх досліджень і публікацій свідчить, що питанню реформування і розвитку житлово-комунального господарства на державному та регіональному рівнях в умовах трансформаційного періоду економіки країн СНД присвячено роботи В.М. Бабаєва, П.Т. Бубенко, В.В. Бузирьова, З.В. Герасимчук, О.В. Димченко, А.В. Єрмішиної, О.А. Карлової, Т.М. Качали, В.М. Кудрова, Р. Мартусевича, Т.Д. Миронової, Г.І. Онищука, Є.Ф. Петрової, Г. Поляковського, С.Б. Сіваєва, Г.М. Семчука, В.І. Тітяєва, В.І. Торкатюка, Т.П. Юр'євої та ін.

Теоретико-методологічні засади модернізації ринкового господарства відображено в роботах провідних вітчизняних та зарубіжних вчених: А.Н. Асаул, А.Г. Аганбегян, М. Вебер, Е. Дюркгейм, Н.Н. Михеева, Г. Спенсер, С. Хантінгтон, Г.Г. Фетисов, А.С. Фомина, О. Шпенглер, Р. Нуреев, Й. Шумпетер та ін.

Виділення невирішених раніше частин загальної проблеми. Незважаючи на вивчення теоретичних та емпіричних доробок цих авторів, питання модернізації ЖКГ регіонів в сучасних економічних умовах, адаптування зарубіжного досвіду до українських реалій залишається дискусійним і потребує подальшого розгляду.

Мета статті. Головною метою цієї роботи є розкриття сутності модернізації та обґрунтування її актуальності для ЖКГ регіонів України на сучасному етапі розвитку.

Виклад основного матеріалу. Останнім часом термін «модернізація» досить поширений в усіх країнах, як в науковому світі, так і в повсякденному житті, та передбачає комплексні, повноцінні, якісні зміни, які стосуються всіх сторін суспільного життя: економічної, соціальної, правової, політичної, культурної.

Слід зазначити, що модернізація (від грец. *moderne* – новітній) – удосконалення, поліпшення, відновлення об'єкта, приведення його у відповідність із новими вимогами й нормами, технічними умовами, показниками якості [3].

На думку вчених у конкретних сферах суспільного життя модернізація вирішує такі завдання [4, с. 5]:

- в економічній сфері – застосування технології, яка заснована на науковому знанні, індустріалізація, розвиток ринку товарів і праці, існування стимулів для створення й впровадження нововведень. Важливою особливістю економічної модернізації вважається тенденція до вирівнювання доходів між секторами економіки, регіонами й соціально-професійними групами.

- у соціальній сфері – спеціалізація людей, громадських і державних інститутів по видах діяльності. Ця спеціалізація все менш залежить від статі, віку, соціального походження та все більш – від особистих якостей людини, її кваліфікації, освіти.

- у політичній сфері – утворення національних держав, поділ влади, здатність держави до структурних змін в економіці, політиці й соціальній сфері при збереженні стабільності суспільства; встановлення політичної демократії.

- в сфері культури – поширення грамотності, різноманіття шкіл і течій у філософії й науці, конфесіональний плюралізм, залучення великих груп населення до досягнень культури, раціоналізація свідомості, поширення цінностей індивідуалізму.

Отже, модернізація це об'єктивно існуючий, суспільно-історичний процес по зміцненню економіки, підвищенню культурного рівня населення, а також престижу країни. Відзначимо, що створення сучасної інфраструктури повинно йти паралельно з модернізацією суспільної свідомості, при цьому політична стабільність є гарантією гармонічного розвитку суспільства [3].

Відзначимо, що на думку більшості вчених в Україні модернізація є [5]:

- неорганічною й носить наздоганяючий характер, оскільки здійснюється шляхом запозичення в економічно розвинутих країнах переважно технічних і культурних досягнень;

- частковою, неповною – відбувається запозичення лише технічних, наукових досягнень, без глибоких змін соціально-політичних відносин, правових і культурних норм.

Відзначимо, що регіональна політика виступає інструментом, що забезпечує модернізацію просторової структури економіки, а регіональні особливості управління галуззю та розміщення інфраструктури визначають вихідні умови модернізації: стан і структуру виробничого апарата в регіонах, галузеву структуру виробництва, у тому числі промисловості, а також сприйнятливість регіонів до нововведень [6].

Саме органи місцевого самоврядування вважаються більш ефективними керуючими майном місцевого значення, ніж органи державної влади [7]. Органи місцевого самоврядування (ОМС) реалізують механізм проведення реформи ЖКГ щодо створення ефективної системи управління житловим фондом і надання якісних, економічно обґрунтованих житлово-комунальних послуг населенню з урахуванням законодавчих вимог.

В ЖКГ модернізація реалізується шляхом розроблення цільових державних і регіональних програм, в яких визначено та узгоджено між собою комплекс взаємопов'язаних інституційних, організаційних, економічних, соціальних, екологічних, фінансових і технічних заходів, направлених на вирішення важливих завдань галузі.

Головною стратегією галузі та базою для розробки регіональних програм є Закон України «Про загальнодержавну програму реформування і розвитку житлово-комунального господарства на 2009-2014 роки» (від 11.06.2009 р. № 1511-VI), в якому міститься система узгоджених за строками, ресурсами і виконавцями заходів із зазначенням очікуваних результатів, що забезпечують досягнення поставленої мети з урахуванням довгострокових стратегічних пріоритетів економічного розвитку, визначених стратегією розвитку держави.

Основою реалізації регіональної політики і управління є проектний підхід. Застосування проектного підходу в сфері управління майном комунальної власності сприятиме ефективному та цільовому використанню грошових коштів та інших ресурсів, а також залученню ініціативи та інвестицій іноземних і вітчизняних суб'єктів підприємницької діяльності за допомогою різних форм державно-приватного партнерства.

Наприклад, особливістю «Програми реформування і розвитку житлово-комунального господарства Харківської області на 2010-2014 роки» є не тільки усунення протиріч у програмах розвитку підприємств галузі Харківського регіону, а й розробка низки пріоритетних пілотних проектів щодо ефективного реформування ЖКГ саме Харківської області з урахуванням інноваційно-інвестиційної складової розвитку.

У процесі реформування галузі створюються принципово нові підприємства з управління житловим фондом, інженерною інфраструктурою, поліпшуються умови діяльності існуючих підприємств, створюються умови для залучення малого бізнесу для обслуговування населення (субсидії, дотації, субвенції, регулювання цін та тарифів, організація державних закупівель, податкові пільги), формується конкуренція між суб'єктами, які господарюють.

Отже, організація ефективної системи управління ЖКГ, як одного з напрямків реформування і розвитку галузі, здійснюється шляхом реформування існуючої системи управління з виконанням основних завдань, а саме:

- розмежування повноважень органів державної влади та ОМС в ЖКГ (розширення повноважень та фінансових можливостей ОМС);
- формування інститутів управління житловими будинками та органів самоорганізації населення (об'єднання співвласників багатоквартирних будинків (ОСББ), служби єдиного замовника (СЄЗ), керуючі компанії (КК), квартальні, вуличні, будинкові комітети, тощо) з розмежуванням функцій замовника і підрядника з надання житлово-комунальних послуг (ЖКП) та введенням системи договірних відносин;
- ефективне управління та регулювання діяльності суб'єктів природних монополій у сфері ЖКГ (делеговане управління шляхом передачі в управління, оренду та концесію);
- запровадження моніторингу стану галузі тощо.

Згідно з державною політикою реформування і розвитку галузі, формується оптимальна модель житлових відносин шляхом створення структур (КК, ОСББ, СЄЗ тощо), які представляють інтереси власників житла і захищають права споживачів ЖКП.

Відзначимо, що однією з головних проблем українських міст виступає незадовільний технічний стан інфраструктури галузі, оскільки споживачі невдоволені вартістю і якістю послуг, а держава – високими затратами на підтримку ЖКГ та низькою ефективністю. Оптимальним варіантом розв'язання проблеми за сучасних економічних умов є комплексне оновлення (модернізація) галузі, що дасть змогу підвищити її енергоефективність, зменшити капітальні вкладення в заміну інфраструктурного обладнання та наблизитися до європейських стандартів [8, с. 1].

Для реконструкції та модернізації інфраструктури галузі потрібен великий обсяг інвестицій, яких недостатньо в державному, місцевих бюджетах. Джерела фінансування покривають менше 1% суми фінансування, потрібного для модернізації 80% житлового фонду країни.

На сьогодні існує декілька джерел фінансування ремонтів та модернізації житлового фонду в Україні, а саме [9]:

- власні заощадження співвласників квартир та/або накопичення об'єднання співвласників багатоквартирного будинку (ОСББ) у ремонтному фонді;
- допомога міжнародних організацій, які надають кошти на створення пілотних та демонстраційних проектів;
- фінансування за лізинговими схемами;
- кошти, одержані в рамках співфінансування органами місцевої влади;
- державне пільгове кредитування, яке здійснюється через Державний фонд сприяння молодіжному житловому будівництву.

Також модернізації житлового фонду сприятиме створення механізмів доступного кредитування ремонту спільного майна об'єктів ОСББ, які повноцінно реалізують права власника кожного мешканця (співвласника) багатоквартирного будинку. Варто зазначити, що, на відміну від України, в усіх розвинутих країнах управління житлом є одним з найпривабливіших і усталених ринків господарювання, оскільки, перше, на ньому існує мінімальний ризик збуту своєї продукції, та, по-друге, традиційно висока фінансова дисципліна населення, яке чітко усвідомлює, що не можна користуватися житлом та ЖКП не оплачуючи їх на потрібному рівні, та підбирає собі місце проживання відповідно до своєї фінансової спроможності [10].

Висновки і пропозиції. Виходячи із вищенаведеного, можна зробити загальний висновок про те, що ЖКГ регіонів України потребує удосконалення, комплексних повноцінних, якісних змін, тобто модернізації. Реалізація регіональної політики з модернізації галузі шляхом розробки та впровадження регіональних програм потребує урахування не тільки можливих економічних і соціальних ефектів, а й факторів, таких як - регіональні особливості розміщення та управління ЖКГ, сприйнятливість регіонів до нововведень. Однак вартість реалізації необхідних заходів з модернізації галузі для кінцевого українського споживача при його платоспроможності на сьогодні є утопічною.

Література.

1. Гореликов А. И. Теория модернизации как новый подход к исследованию исторического процесса в России /А. И. Гореликов// Ученые записки КНАГТУ. – 2011. – № III-2(7). – С. 9-13.
2. Про Загальнодержавну програму реформування і розвитку житлово-комунального господарства на 2009-2014 роки [Електронний ресурс] / Закон України від 11.06.2009 р. № 1511-IV // Офіційний сайт Верховної Ради України "Законодавство України". – Режим доступу : <http://zakon.rada.gov.ua> (<http://zakon.rada.gov.ua/>).
3. Модернизация экономики региона: социокультурные аспекты [Текст]: монография /А. А. Шабунова, К. А. Гулин, М. А. Ласточкина, Т. С. Соловьева. – Вологда : ИСЭРТ РАН, 2012. – 158 с.
4. Фомина А. С. История модернизации в России. /А. С. Фомина// Московский международный институт эконометрики, информатики, финансов и права. – М., 2003. – 42 с.
5. Білозубенко В. С. Модернізація як інструмент перманентного розвитку соціально-економічних систем / В. С. Білозубенко // ВІСНИК ДонНУЕТ. - 2013. - № 3 (59). - С. 57-65. - Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/jpdf/vdnuete_2013_3_9.pdf (http://nbuv.gov.ua/jpdf/vdnuete_2013_3_9.pdf).
6. Аганбегян А. Г. Модернизация реального сектора экономики: пространственный аспект / А. Г. Аганбегян, Н. Н. Михеева, Г. Г. Фетисов // Регион: экономика и социология. – 2012. – № 4. – С. 7–44.
7. Адамов Б. И. Проблемы управления коммунальной собственностью в Украине / Б. И. Адамов // Економіка промисловості. – 2004. – № 4. – С. 10-15.
8. Стеценко А. А. Зарубіжний досвід реалізації державних програм у сфері житлово-комунального господарства / А. А. Стеценко // Державне управління: теорія та практика. – 2011. – № 2 – Режим доступу : www.academy.gov.ua/ej/ej14/txts/Stetsenko.pdf (<http://www.academy.gov.ua/ej/ej14/txts/Stetsenko.pdf>).
9. Дорожня карта Можливості фінансування проектів модернізації житлового фонду України / Проект ЄБРР «Технічна допомога для покращення енергетичних характеристик житлових будинків». - 2013. – С. 1-2. – Режим доступу : http://www.teplydim.com.ua/static/storage/files/files/JilFond%20Ukrainy_630x297mm_Ukr%20Dec%2027.pdf (http://www.teplydim.com.ua/static/storage/files/files/JilFond%20Ukrainy_630x297mm_Ukr%20Dec%2027.pdf).
10. Димченко О.В. Особливості управління експлуатацією житлового фонду на сучасному етапі розвитку житлово-комунального господарства / О.В. Димченко, М.А. Ольховская // Комунальне господарство міст. – 2014. – №115. – С.43-46. – Режим доступу : <http://khg.kname.edu.ua/index.php/khg/article/download/4503/4472> (<http://khg.kname.edu.ua/index.php/khg/article/download/4503/4472>).

References.

1. Gorelikov, A. I. (2011) "The theory of modernization as new approach to research of historical process in Russia", *Uchenye zapiski KnAGTU*, vol. III-2(7), pp. 9-13.
2. The Verkhovna Rada of Ukraine (2009), The Law of Ukraine "About the nation-wide program of reforming and development of housing and communal services of 2009-2014 ", available at: <http://zakon.rada.gov.ua> (<http://zakon.rada.gov.ua>) (Accessed 20 January 2015).
3. Shabunova, A. A. Gulin, K. A. Lastochkina, M. A. and Solov'eva, T. S. (2012), *Modernizacija jekonomiki regiona: sociokul'turnye aspekty*, [Modernization of economy the region:sociocultural aspects], ISJeRT RAN, Vologda, Russia.
4. Fomina, A. S. (2003), *Istorija modernizacii v Rossii* [Modernization history in Russia], Moskovskij mezhdunarodnyj institut jekonometriki, informatiki, finansov i prava, Moscow, Russia.
5. Bilozubenko, V. S.(2013), "Modernization as instrument of permanent development of social and economic systems", *VISNYK DonNUET*, vol. 3 (59), available at: http://nbuv.gov.ua/jpdf/vdnuete_2013_3_9.pdf (http://nbuv.gov.ua/jpdf/vdnuete_2013_3_9.pdf) , (Accessed 21 January 2015).
6. Aganbegjan, A. G. Miheeva, N. N. Fetisov, G. G. (2012), "Modernization of real sector ekonomiki: prostranstvenny aspect", *Region: jekonomika i sociologija*, vol. 4, pp. 7–44.

7. Adamov, B. I. (2004), "Problems of management municipal property in Ukraine", *Ekonomika promislovosti*, vol. 4, pp. 10-15.

8. Stecenko, A. A. (2011), " Foreign experience of realization of state programs in the sphere of housing and communal services", *Derzhavne upravlinnja: teorija ta praktika* vol. 2, available at: www.academy.gov.ua/ej/ej14/txts/Stetsenko.pdf (<http://www.academy.gov.ua/ej/ej14/txts/Stetsenko.pdf>), (Accessed 21 January 2015).

9. Project of EBRR "Technical assistance for improvement of power characteristics of houses " (2013), Communications map "Possibilities of financing projects of modernization housing stock of Ukraine", available at: http://www.teplydim.com.ua/static/storage/files/files/JilFond%20Ukrainy_630x297mm_Ukr%20Dec%2027.pdf (http://www.teplydim.com.ua/static/storage/files/files/JilFond%20Ukrainy_630x297mm_Ukr%20Dec%2027.pdf) (Accessed 19 January 2015).

10. Dimchenko, O.V. (2014), "Komunal'ne gospodarstvo mist", vol. 115, available at: <http://khg.kname.edu.ua/index.php/khg/article/download/4503/4472> (Accessed 21 January 2015).

Стаття надійшла до редакції 20.02.2015р.

(<http://www.poligrafua.net/>).

bigmir)net

888

249

(<http://www.bigmir.net/>).

Брошу.

ТОВ "ДКС Центр"